

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВИШУ

Петрунько О.В.,

*д.психол.н., старший науковий співробітник, професор кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: olgapv@krok.edu.ua*

У сучасних постмодерних суспільствах на всіх рівнях їх функціонування дивним і часом несподіваним чином поєднуються традиційні й інноваційні процеси і явища. Це не останньою чергою стосується й освітнього простору цих суспільств, їх освітніх систем та освітніх інституцій. З одного боку ці освітні системи й інституції залишають за собою ознаки традиційності і навіть консерватизму, оскільки їх мета – якнайточніше передати накопичені людством знання і необхідний досвід прийдешнім поколінням, що стоять на порозі професіоналізації. З другого боку – вони перебувають під впливом всесвітніх трендів суспільного розвитку, які «прописують» зміни устрою соціумів і їх освітніх систем на основі ідей цифрової (ІТ) грамотності / компетентності, а отже нові методи і форми взаємодії в процесі обміну знаннями і досвідом. Проте незмінним у цій ситуації залишається навчання як провідна діяльність студентів, а сам студент є його відповідальним суб'єктом.

До головних психологічних чинників та механізмів якісного навчання є навчальна мотивація і ставлення до навчання. Ставлення – як системний психологічний феномен – детально проаналізував В.М. М'ясищев у своїй теорії ставлень, де показано, що ставлення – це цілісна система індивідуальних вибіркових свідомих зв'язків особистості з різними сторонами дійсності: своїм внутрішнім світом (ставлення до себе самого) і світом зовнішнім – предметним (Світом речей) та соціальним (Світом людей). Ставлення міцно пов'язані з емоціями. Позитивне ставлення до чогось чи когось і відповідний позитивний емоційний фон сприяють будь-якій, в т.ч. навчальній діяльності. За В.М. М'ясищевим, успішність будь-якої діяльності на 70-80% залежить від особливостей системи ставлень особистості та пов'язаних з ними мотивів (у навчальній діяльності це насамперед – мотив інтересу до навчання), і лише на 20-30% – від її розумових здібностей. Засноване на позитивному ставленні – до навчання як такого, до інших суб'єктів навчального процесу, до себе самого як його учасника – становлять основу свідомо вмотивованого навчання, за якого навчальна діяльність набуває для його суб'єкта об'єктивного і суб'єктивного сенсу [1]. Як вже було зазначено, важливим компонентом ставлення до навчання є мотивація, яка найчастіше аналізується як внутрішня спонукальна сила, що забезпечує оптимальне включення особистості в процес пізнавальної діяльності, стимулює розумову й емоційно-вольову активність її суб'єктів, актуалізує переживання так званих інтелектуальних почуттів (задоволення від розумової напруги, радість пізнання, захоплення через відкриття нового тощо), а отже є основою ефективності навчального процесу в цілому. Мотивація інтересу до навчання, як показують численні польові дослідження, поєднується

з потребою в саморозвитку, в самоосвіті, в прагненні до вдосконалення себе, своїх здібностей, своїх пізнавальних можливостей, а також методів і засобів, які це уможливають, що виявляється у пошуках нових і нових знань [2].

Існує думка, що модернізація соціумів та їх освітніх систем, зміна арсеналу інструментів навчання, сутнісні зміни умов, організації та суб'єктів навчального процесу, характерна для сучасних постмодерних суспільств зміна характеру особистих і соціальних відносин тощо – усе закономірно призводить до зміни системи ставлення людини до світу, в тому числі й до навчання, трансформує її мотиваційну сферу тощо [2; 3]. Не випадково присвячені цим питанням дослідження є надзвичайно актуальними в теорії і практиці педагогічної, організаційної, військової, спортивної й інших галузей психології. Щоб підтвердити чи спростувати цю думку, ми здійснили опитування студентів 3-х курсів за допомогою розробленого нами експрес-опитувальника. Студентам пропонувалося відповісти на ряд відкритих запитань щодо їх ставлення до навчання, до власних навчальних успіхів, до своїх викладачів, до системи освіти загалом, щодо орієнтирів стосовно майбутнього та деякі інші.

Як показали результати опитування: 1) переважна більшість студентів (близько 70%) вважають себе вмотивованими до навчання, проте їх навчальні мотиви при цьому переважно егоїстичні (навчання є засобом отримати диплом і в майбутньому мати матеріальне відшкодування; «необхідно мати вищу освіту» тощо); 2) вони назагал позитивно ставляться до свого навчального закладу, своєї студентської групи та до своїх викладачів – як професійних, ерудованих і здатних зацікавити студентів навчанням, однак разом із цим значно менше з них (близько 40%) позитивно оцінюють якість сучасної системи освіти і якість навчального процесу (вони невдоволені організацію навчального процесу, його надмірною «затеоретизованістю» й «відірваністю» від практики, наявністю навчальних предметів, «нецікавих і некорисних для майбутньої професії», і через це виявляють вибіркочу цікавість до навчання – насамперед до дисциплін, які вважають «необхідними для професії» або до яких вважають себе здібними); 3) близько третини студентів (30%) зазначили, що головне для них – становлення як майбутнього фахівця, набуття професійних компетенцій, а кожним четвертим (25%) відзначено, що головний мотив їхнього навчання – особистий розвиток і набуття необхідних світоглядних компетенцій.

Висновок. Отже навчання як діяльність і ставлення до цієї діяльності її суб'єктів є досить сталими соціально-психологічними феноменами, і зміна репрезентацій цих феноменів у свідомості студентів (як суб'єктів навчального процесу) не так сильно, як це часом уявляється, залежить від зміни соціокультурного устрою суспільства та модернізаційних трансформацій у системах державної і приватної вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Мясичев В. Н. Психология отношений : избранные психологические труды. Москва : Институт практической психологии; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1998. 356 с.
2. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик / Людмила Дзюбка, Людмила Гриценюк. К.: Шк.світ, 2011. 128 с.
3. Мотиваційні основи навчальної діяльності / за ред. О.В. Малихіної. Одеса: Огмрцян О.П., 2008. 232 с.